

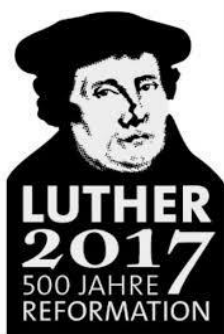
Zborové listy

Z obsahu:

*Ulrich Zwingli a reformácia
v nemeckom Švajčiarsku
Jahodná 2018*

500. výročie reformácie (4. časť)
*Ulrich Zwingli a reformácia
v nemeckom Švajčiarsku (1484-1531)*

ÚVOD

Reformácia v nemecky hovoriacom Švajčiarsku začala v malom (5000 obyvateľov) ale vplyvnom Zúrichu v rovnakom čase, hoci nezávisle, ako v Nemecku. Švajčiarsko bolo v čase reformácie najslobodnejšou krajinou Európy a bolo len formálne súčasťou Svätej ríše rímskej. Už r. 1291 tri kantóny utvorili federáciu, ktorá sa rozrástla na 13 kantónov počas reformácie. Vláda každého kantónu bola plne samostatná v rozhodovaní o miestnych otázkach. Švajčiarski vojaci boli známi ako vynikajúci žoldnieri, ktorí slúžili v rôznych armádach Európy. Švajčiarske mestá boli strediskami kultúry. Napr. v Bazileji vydal ERAZMUS svoju grécku Novú Zmluvu.

Na švajčiarskom území sa rozvinuli tri typy reformačnej teológie. Nemecky hovoriace kantóny na severe nasledovali v reformácii ZWINGLIHO, kým južné kantóny nasledovali CALVINA. Okrem týchto dvoch smerov sa z Zúrichu rozšírilo aj tzv. "radikálne" krídlo reformácie, anabaptisti (novokrstenci), ktorí odtiaľ prešli

do Nemecka, Holandska, na Moravu a i. "Reformované" (kalvínske a zwingliánske) krídlo reformácie sa rozvinulo v páse na rozhraní latinského juhu, ktorý bol kedysi súčasťou Rímskej ríše a tou časťou Európy, ktorá v Ríši nikdy nebola.

Tento pás sa tiahol od Sedmohradska, cez dnešné Maďarsko, Švajčiarsko, údolím Rýna do Holandska a cez Severné more do Škótska a severného Írska. Krajiny na sever od tohto pásu sa stali väčšinou luteránskymi a krajiny na juh od neho reformáciu vcelku neprijali. Dôvod tohto javu je nevysvetlený. "Reformovaný" protestantizmus nie je polcestou medzi katolicizmom a luteranizmom, ba dokonca vo väčšej miere odmietol katolícke zvyklosti, ako luteranizmus¹. Príčiny možno hľadať v rôznosti predchádzajúceho vzdelania reformátorov. Kým LUTHER študoval scholastiku, ZWINGLI aj CALVIN boli najprv humanistami. LUTHER viac pochyboval o možnosti usporiadať ľudskú spoločnosť podľa Božieho zákona, kým švajčiarski reformátori sa pokúsili o reformovanie cirkvi, ale aj štátu.

HULDREICH (ULRICH) ZWINGLI bol švajčiarsky reformátor približne v Lutherovom veku (asi o 7 týždňov mladší). Od začiatku má ZWINGLI rozoznateľný *politický* tón, ktorý u LUTHERA poväčšine chýba. LUTHER sa zaoberal zložitými problémami teológie, kým ZWINGLI mal len malé pochopenie a slabú prípravu alebo malý záujem o takéto štúdium. Nemal ani LUTHEROVU morálnu silu, jeho život bol ďaleko od bezúhonnosti, mal však prenikavý intelektuálny prienik do súčasného stavu cirkvi

¹ "Reformovaní" odmietli z rímskeho katolicizmu všetky zvyklosti, ktoré sa nenachádzali v Biblii, kým Luther odmietol len tie, ktoré boli v priamom rozpore s Bibliou.

a spoločnosti, ktorým odhalí krivdy súčasného cirkevného systému.

ZWINGLIHO ŽIVOT (1484-1531)

Narodenie, výchova, vzdelanie

Huldrych ZWINGLI sa narodil 1. januára 1484 v toggenburskom Wildhause ako syn dedinského úradníka (7 týždňov po Lutherovi). Bol tretím synom v rodine 7 bratov a 2 sestier. Vychovaný bol ako katolík svojimi rodičmi a svojím strýkom z Wessenu, ktorý mal rád nové humanistické učenie. Neskôr, keď mal 10 rokov, bol poslaný do školy v Bazileji (1494) a ako 14 ročný do Bernu (1498). Na univerzite vo Viedni (1500-02) sa venoval hlavne klasickým štúdiám pod význačnými humanistickými učiteľmi, napr. Conradom CELTISom, ktorý bol slávny v štúdiu klasických autorov. Naučil sa hrať aj na viacerých hudobných nástrojoch - husliach, flaute, dulcimeri (nástroj podobný cimbalu) a lesnom rohu. Ďalej študoval v Bazileji a r. 1506 dosiahol hodnosť magistra umení. Nikdy sa však nestal doktorom. Pod vplyvom učenia TOMAŠA WYTTENBACHA (1472-1526), ktorý ho viedol k uznávaniu jedinej autority Písma a k odpusteniu pre krv Kristovu, sa mu otvorili oči a začal vidieť neporiadky v cirkvi obzvlášť vo veci odpustkov. Uvedomil si, že odpustenie hriechov musí hľadať jedine v smrti Kristovej skrze vieru.

ZWINGLIHO pôsobenie v Zúrichu

Mestu vládla Rada alebo senát zložený z majstrov 13 cechov. Veľká rada 212 členov sa schádzala len príležitostne. ZWINGLI kázal svoju prvú zúrišskú kázeň v deň svojich 34. narodenín 1. januára 1519. Svoje

rozhodnutie vyložiť týždeň po týždni Matúšovo evanjelium bez použitia starej scholastickej metódy splnil. Čoskoro začali prichádzať jednoduchí ľudia, aby počuli jeho výklad evanjelia. Pokračoval výkladom Skutkov, 1. a 2. listu Timoteovi a 1. a 2. listu Petrovho a listu Židom. Do r. 1525 vyložil celú Novú Zmluvu. ZWINGLIHO prístup k neporiadkom bol viac podobný ERAZMOVU, ako LUTHEROVU. Používal satiru a nedotýkal sa natoľko hlbokých praktických otázok náboženstva ako LUTHER. Jeho výrečnosť pri piatkových kázaniach na voľnom priestranstve ho urobila slávnym po celom kraji. Vo svojom kázaní odmietol učenie o očistci a o príhovore svätých. Začal hlásať, že nič nie je pre svedomie kresťana záväzné, iba to, čo je priamo prikázané v Písme. Toto bolo aktuálne v otázke pôstu, ktorý niekoľkí občania porušili odvolávajúc sa na ZWINGLIHO učenie. Zárok kostnického biskupa Rada odmietla s tým, že pôsty nie sú v Biblii prikázané, ale majú byť dodržiavané kvôli poriadku. Rozhodnutie Rady bolo vlastne vzburou proti autorite biskupa, tj. vzburou proti rímskej cirkvi.

ZWINGLI r. 1519 počas moru, keď takmer zomrel, prežil evanjeliové (evanjelikálne, evanjelické) obrátenie, pri ktorom slúbil Bohu, že ak ho ušetrí, zasväťí svoj život plne službe Kristovi. Na rozdiel od LUTHERA, nešlo o dramatický zápas s hriechom o dosiahnutie Božej milosti, ale o podriadenie sa Božej vôli.

Zúrišský kantón už bol prakticky v revolte proti používaniu švajčiarskych žoldnierov v zahraničných vojnách, s čím súhlasil aj švajčiarsky snem (v máji 1521) v zmluve s Francúzskom, ktorá sa týkala 16 000 vojakov. ZWINGLI si vyslúžil hnev tých, ktorí nesúhlasili s izoláciou Zúrichu od iných kantónov a so stratou príjmov

prostredníctvom žoldnierov. V januári 1522 Rada zakázala každú zahraničnú službu - čo znamenalo rozchod mesta s pápežom. Reformácia mala takto pred sebou oveľa ľahšiu cestu ako v Nemecku. Burgmajster prikázal, aby sa kázalo čisté Božie Slovo. ZWINGLI a 10 iných kňazov prosili biskupa, aby povolil duchovným ženiť sa.

Verejné dišputy

Veľká Rada bola teraz jasne na ZWINGLIHO strane. Rozhodla, že na vyriešenie náboženských kontroverzií sa budú konať verejné dišputy. ZWINGLI pripravil 67 téz na diskusiu. Dotýkali sa takmer všetkých bodov, o ktorých hovoril LUTHER a nemeckí reformátori: autorita evanjelia nepochádza z cirkvi, spasenie je jedine z viery, omša nemá charakter obete, dobré skutky nevedú k spaseniu, príhovor svätých nemá spasiteľný význam, mníšske sľuby nie sú záväzné a očistec nejestvuje. Postupne došlo k 4 dišputám, ktoré označujú stupne zúrišskej reformácie. Prvá sa konala 29. januára 1523. Jej výsledkom bolo to, že zúrišský kantón prakticky prijal ZWINGLIHO názory. ZWINGLI považoval za svoju povinnosť kázať Božie slovo a občianske autority mali uskutočniť praktické zmeny. Takto sa reformácia v severných švajčiarskych kantónoch uskutočnila prostredníctvom vládneho rozhodnutia.

V októbri 1523 bola zvolaná druhá dišputa, ktorá mala rozhodnúť špecifickú otázku o používaní obrazov a o otázke omše. Rozhodla, že obrazy treba bez nepokojov odstrániť z kostolov. V otázke omše ZWINGLI predložil svoje učenie, že by mala byť len pamiatkou na smrť nášho Pána. Požiadali ho, aby napísal vyučujúci list kňazom zúrišského kantónu o používaní obrazov a o omši. Výsledkom bolo, že kňazi odmietli slúžiť omše podľa dovtedajšieho rituálu. Po tretej a štvrtej dišpute omšu

konečne zrušili. 13. apríla 1525 bola vo Veľkom Minsteri slúžená prvá Večera Pánova podľa Evanjelia ("evanjelická" alebo "evanjelikálna"). V tomto období ZWINGLI ohlásil svoje tajné "klerikálne" manželstvo z r. 1522 s vdovou Annou REINHARDOVOU, matkou troch detí. Tomuto zväzku bol verný až do svojej smrti. Mali spolu štyri deti.

ZWINGLIHO roztržka s ostatnými reformačnými skupinami

Roztržka s LUTHEROM

ZWINGLI a LUTHER mali v mnohých otázkach zhodné postoje, ale ich rozdiely sa najviac prejavili v učení o Večeri Pánovej. Pre LUTHERA slová "Toto je moje telo" boli doslovnou pravdou, kým ZWINGLI sa priklonil k výkladu holandského právnika Cornelia HOENA, ktorý tieto slová už r. 1521 vysvetľoval: "Toto *znamená* moje telo". ZWINGLI sa s týmto tvrdením stretol r. 1523 a odvtedy popieral reálnu prítomnosť tela Kristovho v chlebe a víne Večere Pánovej. "Jesť" je pre neho ekvivalentom slova "veriť" (*edere est credere*). LUTHEROVO učenie o telesnej prítomnosti Pánovho tela v sviatosti Večere Pánovej bolo pre ZWINGLIHO pozostatkom katolíckej povery. Telo Kristovo je v nebi a teda nemôže byť zároveň na zemi. Pre LUTHERA bolo učenie ZWINGLIHO hriešnym povýšením ľudského rozumu nad "jednoduché slová" Písma a popretím Kristovej inkarnácie. Odvolával sa na tradičné kristologické učenie o *communicatio idiomatum*, podľa ktorého ľudská a božská prirodzenosť Kristova si navzájom odovzdávajú vlastnosti. (Tj., že napr. ľudská prirodzenosť Kristova je tiež všadeprítomná a môže byť súčasne na mnohých miestach vo Večeri Pánovej.) Skutočnosť, že ZWINGLI a zúrišský kantón stratil úzke politické spojenie s ostatkom švajčiarskej federácie vo

vojenských a iných veciach spôsobilá, že uskutočnenie veľkej protestantskej únie bolo mimoriadne dôležité (naplánované Filipom HESSENSKÝM). Výsledok z Marburgu túto nádej pochoval. Švajčiarski protestanti ostali rozdelení a vystavení protiofenzíve katolíckych lesných kantónov.

Roztržka s anabaptistami

Rovnako ako to bolo v luteránskom hnutí, aj ZWINGLI mal radikálnych nasledovníkov, ktorí sa dožadovali rýchlejších zmien. Od r. 1522 ZWINGLI viedol diskusiu so svojimi nasledovníkmi, ktorí neskôr dostali názov *anabaptisti* (novokrstenci). Roku 1525 im mestská rada zakázala zhromažďovanie a vyhnala ich z mesta. Neskôr boli mnohí popravení utopením.

ZWINGLIHO posledné roky a smrť

ZWINGLI si zaslúži pamiatku ako prvý „reformovaný“ teológ. Spolupracoval s reformátormi v Bazileji (OECOLAMPADIUS) a v Berne a pomáhal im pripravovať tézy na verejné dišputy (r. 1528 sa na jednej z nich v Berne sám zúčastnil).

ZWINGLIHO posledné roky boli v znamení zvýšenej politickej aktivity. Oslabený nezdarom získať podporu nemeckých luteránskych stavov a neschopný presadiť blokádu piatich lesných kantónov, Zúrich bol prekvapený v druhej bitke pri Kappeli a katastrofálne porazený. ZWINGLI náhlivo zhromaždil zúrišské sily a zahynul na bojisku v októbri 1531. Druhý Kappelský mier znamenal, že Zúrich stratil vedúce postavenie protestantského kantónu. Toto postavenie dostala Ženeva a Bern.

ZWINGLINO nasledovníkom sa stal Heinrich BULLINGER (1504-1575) ktorý sa stal autorom Druhého helvétskeho vyznania a mal významný vplyv na anglickú reformáciu. ZWINGLIHO reformácia sa neskôr spojila s reformáciou CALVINOVOU v Ženeve.

ZWINGLIHO TEOLÓGIA

Celé ZWINGLIHO myslenie sa sústredilo na dve veľké doktríny: *nadradenosť zjavenia v Svätom Písme* a *Božiu suverenitu*. Väčšina jeho diel mala pôvod v kontroverziách. Jeho systematická teológia v diele *Komentár o pravom a falošnom náboženstve* (1528) mala na protestantizmus značný vplyv a ZWINGLI sa stal prvým z reformovaných (tzv. kalvinistických) teológov. Učil, že jedine Písmo môže dať jasné poznanie Boha a jeho diela, a že toto nie je možné získať rozumom. V kresťanskom náboženstve nepripúšťal nič, čo by nebolo dokázané z Písma. Pritom však veril, že filozofi ako napr. Socrates a Platón budú v nebi. V učení o Bohu, ZWINGLI sa z Biblie dozvedel o Božej samo-existencii, jeho добрote a jeho dokonalosti. Argumentoval, že Božie predzvedenie je absolútne. On je priamou príčinou každej činnosti alebo udalosti, dokonca aj hriešnych činov človeka, čo ho viedlo k rigoróznemu učeniu o predestinácii (predurčení) a vyvolení. Za hriechy ľudí nie je Boh morálne zodpovedný. Zodpovední sú sami ľudia. Vnútoraná činnosť Ducha Svätého je pravým zdrojom pokánia, viery a istoty spasenia každého jednotlivca. Jednotiacim činiteľom ZWINGLIHO teológie je teda dôraz na Božiu suverenitu. Podľa ZWINGLIHO svetská moc má právo zasahovať do cirkevných záležitostí, čo sa prejavilo v jeho snahe využiť v prospech reforiem mestskú radu. Zdôvodňoval to

potrebou „spravovania vecí, ktoré sú od ducha vzdialenejšie.“

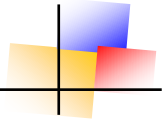
POKRAČOVANIE NABUDÚCE (pozn. red.)

Jahodná 2018

Naše (zborové) deti stále rastú ako z vody. K rastu patrí aj zlepšovanie fyzickej obratnosti a chuť si všeličo vyskúšať. (Pre starších pripomínam, že dačo podobné by malo platiť aj pre duchovný rast.) Jednou z takých zimných chutí je aj lyžovanie. Vlni absolvovala lyžiarsku školu väčšina našej malej besiedky, ale tohto roku dorástli ďalšie deti, ktoré sa chcú starším besiedkárom vyrovnáť. Keď teda nastalo po Novom roku konečne to správne zimné počasie, stretli sme sa z viacerých rodín na Jahodnej, kde máme vďaka bratovi Igorovi prívetivé zázemie. Tam sme sa mohli spoločne tešiť z pohybu, krásnej prírody i spoločenstva. Vďaka, Pane, za to!

I.Ž.

Čítame si s najmenšími

Milí rodičia, pripravujeme pre vás na pokračovanie témy o Pánovi Ježišovi pre spoločné čítanie si s deťmi. Detičky nás často prekvapujú múdrymi otázkami. Často si ani neuvedomujeme ako deti skoro vnímajú súvislosti a sú citlivé na veci okolo seba. To platí aj o duchovných veciach. Preto veríme, že vám tieto odpovede pomôžu vysvetliť detské otázky ich rečou.

2. Čím bol Ježiš výnimočný?

Už vtedy, keď bol Ježiš dieťaťom, prihodilo sa mu niekoľko nezvyčajných vecí. Spomínaš si, ako ho museli preniesť do Egypta, lebo kráľ Herodes ho chcel zabiť? Keď sa po čase Jozef s Máriou vrátili do Nazareta, žili tam v úplne obyčajnom dome. Ježiša vychovávali práve tak ako iných chlapcov.

A predsa... isté veci v jeho živote boli celkom mimoriadne. Čosi už vieme: jeho meno vyjadrovalo jeho poslanie. Mal sa stať naším Spasiteľom. Bolo tu však i dačo iné.

V Starej zmluve dal Boh ľuďom prisľúbenia, ktoré sa vzťahovali k osobe očakávaného Mesiáša. Jeden z týchto prorokov (volal sa Izaiáš), povedal ľuďom, že Boh pošle nezvyčajné dieťaťko. To dieťa príde na svet zvláštnym spôsobom.

Všetci prichádzame na svet prostredníctvom mamy a otca. Ale toto dieťaťko prišlo inou cestou. Boh nám chcel dať najavo, že je výnimočné a zvláštne. Priviedol ho na svet len prostredníctvom matky. Keď Ježiš začal žiť vo svojej mame, Mária ešte nebola vydatá za Jozefa. Jozef bol jeho opatrovník, ale nie otec.

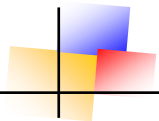

Čo bolo na Ježišovi také zvláštne? Izaiáš to naznačil, keď ľuďom povedal, že sa bude volať Emanuel. V preklade to znamená Boh s nami. Ježiš bol skutočný človek, taký ako my. A predsa bol odlišný – bol Boh. Preto musel prísť na svet novým spôsobom. Bol Boh i človek.

A bol jedinečný ešte v niečom inom. Nikdy nezahrešil.

Otázka

Čím bol Ježiš výnimočný?

Odpoved'

Ježiš bol Boh aj človek.

Keď nás ľudia chcú o niečom poučiť, povedia: „Je to tak a tak.“

O Ježišovi, ktorý bol človek i Boh, si však nemôžeme len tak jednoducho povedať: „Je to tak a tak.“

Nevieme celkom pochopiť, ako Ježiš mohol byť človek i Boh zároveň. Evanjeliá však svedčia o tom, že ním naozaj bol. Robil veci, ktoré môže spôsobiť len Boh.

Ježiš má moc nad prírodou – utíšil búrku.

Ježiš vie ľuďom pomôcť – uzdravoval chorých.

Ježiš dokonca vrátil život mŕtvemu človeku. Ba Ježiš robí čosi, čo môže urobiť len a len Boh: odpúšťa hriechy.

Ježiš bol aj skutočným človekom. Cítil bolesť i únavu. Plakal. A zomrel.

Práve preto, že bol skutočným človekom, rozumie nám. Práve preto, že je Bohom, má moc pomôcť nám.

Úlohy

Prečítaj si

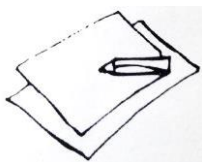
v Evanjeliu podľa Lukáša 1 verše 26 – 38. Dozvieš sa,

ako mohol byť Ježiš Máriin, a zároveň Boží Syn

Vieš si spomenúť

na nejaké Ježišove zážitky z detstva, ktoré naznačujú, že bol skutočným človekom?

Nakresli päť obrázkov tváre:

- šťastnú tvár
- udivenú tvár
- vážnu tvár

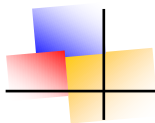
- rozhnevanú tvár
- smutnú, uplakanú tvár

Modlime sa:

Pane Ježišu, nevelmi chápem, ako môžeš byť zároveň človekom i Bohom.

No chcem sa Ti poďakovať za to, že si sa stal najskôr bábätkom,

a potom chlapcom
a mužom, aby si mi úplne
porozumel. Som tak rád, že
si Boh. Ty máš moc a silu
pomôcť mi.

Mám Ťa veľmi rád. Pomôž
mi, prosím, väčšmi Ťa
poznať a milovať.
Amen.

(pozn. red. pokračovanie nabudúce)

JH

Staršovstvo informuje

- Staršovstvo jednalo o spôsoboch pomoci ses. Žanetke Dirdovej, ktorá má vážne chorú dcérku.
- Staršovstvo bolo oboznámené s problémom regulácie kúrenia, ktorý vznikol v dôsledku poruchy čidla v byte kazateľa. Keďže ide o typ, ktorý už nie je možné kúpiť a je nekompatibilný s novými systémami, bude v dohľadnej budúcnosti nutné systém regulácie prerobiť.
- Bratia starší sú pozvaní na kazateľskú pastorálku 16.-17.3. v Poprade, ktorá bude zameraná na biblické princípy správy zboru.
- Staršovstvo schválilo zvýšenie príplatku k platu br. kazateľa o 5% od 1.1.2018.
- Staršovstvo rozhodlo predbežne o zriadení dvoch zborových skupiniek (vo štvrtok – zodpovedný R. Betina – a piatok – zodpovedný I. Žežula), ktoré by mali slúžiť na prehĺbenie vzťahov v spoločenstve zboru. Ďalší vývoj záleží od záujmu členov.
- Výročná členská schôdza by sa mala uskutočniť 25.3. Bude spojená so zborovým dňom, t.j. bude organizovaný spoločný obed.

Organizačné informácie

Pravidelné stretnutia:

- + **Nedeľné zhromaždenie:** o 10.00 hod. v modlitebni.
- + **Modlitebné stretnutia:** v nedeľu o 9:30 v zborovej miestnosti
- + **Biblické hodiny:** v stredu o 17:00 hod. v modlitebni
- + **Program pre deti:** každú nedeľu v priebehu hlavného zhromaždenia

Kazateľ je k dispozícii k pastoračným rozhovorom v každom čase.

Kontakty:

Kancelária zboru: 055/622 5424; kazateľ Rastislav Betina 0948 235 035

Ďakujeme za podporu práce zboru, jednotlivých zborových činností a aktivít vašim finančným darom na účet:

SK76 0900 0000 0050 2302 2870 - zabezpečenie každodenného chodu zboru

SK78 3100 0000 0043 5012 9742- pre investičnú Výstavbu Bardejovská

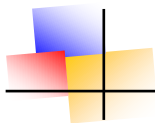
Služba pri ozvučení: Ján Havrila

Služba prekladu kázne: Daniel Liška, Marcel Kuzma

Modlitebné podnety:

- + **Za brata kazateľa a jeho rodinu**
- + **Za všetky stretnutia v zbore, za ich duchovný úžitok**
- + **Za duchovnú jednotu zboru**
- + **Za evanjelizačnú a svedeckú službu**
- + **Za misiu doma a v zahraničí**
- + **Za rodiny za výchovu detí v duchu evanjelia**
- + **Za našich chorých a dôchodcov**
- + **Za uzdravenie Zuzky D., ktorá je vážne chorá**

Program na mesiac február 2018

Zmena programu vyhradená.

4.2.	Ne	10:00 Zhromaždenie (kaz. Rastislav Betina) Večera Pánova
7.2.	St	17:00 Biblická hodina (kaz. Rastislav Betina)
11.2.	Ne	10:00 Zhromaždenie (kaz. Rastislav Betina)
14.2.	St	17:00 Biblická hodina (kaz. Rastislav Betina)
18.2.	Ne	10:00 Zhromaždenie (kaz. Rastislav Betina)
21.2.	St	17:00 Biblická hodina (kaz. Rastislav Betina)
25.2.	Ne	10:00 Zhromaždenie (kaz. Rastislav Betina)
28.2.	St	17:00 Biblická hodina (kaz. Rastislav Betina)
4.3.	Ne	10:00 Zhromaždenie (kaz. Rastislav Betina) Večera Pánova

Zborové listy vydáva Zbor Cirkvi bratskej, Kováčska 31, Košice.

Len pre vnútornú potrebu.

Uzávierka nasledujúceho čísla je v nedeľu 25.2.2018

Za príspevky vopred ďakujeme.

Redakcia: D.Klein

Jazyková korektúra: I.Žežula

Grafická úprava: M.Petrejčík

Web: <http://www.cbke.sk>